

כרוניקה של גטו לודז'

רישום כרונולוגי יומי של האירועים בגטו לודז', שנתחבר ביוזמת הארכיון שלייד המחלקה הסטטיסטית במנגנונו של יושב-ראש היודנרט מרדכי חיים רומקובסקי. מחברי הכ' היו עיתונאים, סופרים ואנשי-רוח. הבולטים ביניהם היו העיתונאי יוליאן צוקר (שם ספרותי: סטניסלב צ'רסקי), המהנדס ברנרד אוטרובסקי, האתנוגרף יוסף זלקוביץ וחוקר המקרא ד"ר אברהם שלום קמייניצקי. הכ' נכתבה ברציפות מתחילתה בינואר 1941 עד 30 ביולי 1944. עד ספטמבר 1942 נכתבה הכ' בפולנית. מחבריה, כתושבי הגטו האחרים, נספו ברעב ובמחלות, ובמרוצת הזמן באו תחתם יהודים שהוגלו לגטו מארצות המערב. מסוף 1942 נתחברה הכ' בגרמנית בידי עיתונאים מצ'כיה ומאוסטריה, ובראשם ד"ר אוסקר רוזנפלד וד"ר אוסקר זינגר.

רישומי הכ' מבוססים על מסמכים ועובדות, שמסרו לארכיון המחלקות השונות של המינהל היהודי בגטו, בהוראתו המפורשת של רומקובסקי. רישום יומי כולל בדרך-כלל דין וחשבון על מזג האוויר, פרטים סטטיסטיים על ילודה ותמותה, מעצרים ופלילים, חלוקת המזון, מצב בריאות האוכלוסייה, כרוזים והודעות רשמיות, דינים-וחשבונות ממקומות עבודה, אירועים כגון מצודים וגירושים, נגישות והוצאות להורג. לעיתים מזומנות מופיעות כתבות על ההווי בגטו, על הלך-רוחה של האוכלוסייה, תמונות מחיי יום-יום, שמועות ואפילו בדיחות. הכ' היא מקור חשוב, המקיף כמעט את כול היבטי החיים בגטו, אך אין לראותה כחומר תיעודי המשקף נאמנה את קורות הגטו, ואין לקבלה כמסמך בלבדי בלי הסתייגות. המחברים היו כפופים למנגנון הפנימי של רומקובסקי, והיתה עליהם אימת הנאצים. לכן נקטו לשון זהירה ומאופקת גם בתיאור תופעות בולטות של התעללות, גירושים, גזל ורצח. כותבי הכ' גם התעלמו כמעט לחלוטין מתופעות של חיי החברה היהודיים בגטו, שלא היו קשורות בממסד הרשמי.

דפי הכ' המקוריים, שניצלו לאחר חיסול הגטו, ובהם כ-2,000 גליונות כתובים במכונת-כתיבה, מצויים במכון היהודי להיסטוריה בורשה (ראה מרכזי תעוד) ובמכון ייווא (YIVO) בניו-יורק. העתק מצולם מצוי בארכיון 'יד ושם' בירושלים. ב-1965-1966 פורסמה הכ' בחלקה בדפוס בפולין, וב-1984 הופיע בארצות-הברית מבחר גדול של קטעים מתוך הכ' כולה בתרגום אנגלי. בישראל יצאו עד כה לאור שני כרכים של הכ' בתרגום עברי, מתוך ארבעה כרכים, אשר יכללו את הכ' במלואה.